

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W KRAKOWIE**

RKR-61-20/07/KCH- 5/07

Kraków, dn. 13 czerwca 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 54 /2007

Na podstawie art. 23c ust. 1 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 ww. tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172, ze zm.), w związku z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331) po przeprowadzeniu – z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –
uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów **praktykę stosowaną przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie, polegającą na** stosowaniu we wzorcu umowy o warunkach odpłatności w szkole wyższej oraz wynikających z Uwały Nr 10/2006 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie postanowień o treści:

1. „Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1”,
2. „Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy, strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”,
3. „Wniesiona przez studenta opłata za zajęcia dydaktyczne może podlegać częściowemu zwrotowi, w wysokości połowy wniesionej wpłaty, tylko w przypadku rezygnacji studenta ze studiów z powodu długotrwałej choroby lub innego odpowiednio udokumentowanego wypadku losowego. Rezygnację ze studiów należy złożyć pisemnie, w następujących terminach: a) w semestrze zimowym do dnia 15 listopada 2006r., b) w semestrze letnim do dnia 20 marca 2007r. Po tym terminie opłata nie podlega zwrotowi.”

które są zbieżne z postanowieniami umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie (dalej „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz

czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia przedłożyła:

1. *Regulamin studiów obowiązujący w Państwowej Szkole Zawodowej w Tarnowie,*
2. *wzór umowy o warunkach odpłatności w szkole wyższej,*
3. *Zarządzenie nr 32/2006 Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 28 lipca 2006r. w sprawie ustalenia wysokości opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w roku akademickim 2006/2007,*
4. *Uchwałę nr 10/2006 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 23 czerwca 2006 r. w sprawie zasad pobierania płat za zajęcia dydaktyczne na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz trybu i warunków zwolnień w całości lub części tych opłat w roku akademickim 2006/2007*

Przeprowadzona analiza przedłożonych dokumentów wykazała, że wzorzec umowy może zawierać postanowienia, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c..

Uwzględniając powyższe, w dniu 7 lutego 2007 r., postanowieniem Nr RKR-110/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu umowy postanowień w brzmieniu:

- *„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1” (par. 8 ust. 2 umowy),*
- *„Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy, strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni” (par. 9 ust. 3 umowy),*
- *„Wniesiona przez studenta opłata za zajęcia dydaktyczne może podlegać częściowemu zwrotowi, w wysokości połowy wniesionej wpłaty, tylko w przypadku rezygnacji studenta ze studiów z powodu długotrwałej choroby lub innego odpowiednio udokumentowanego wypadku losowego. Rezygnację ze studiów należy złożyć pisemnie, w następujących terminach: a) w semestrze zimowym do dnia 15 listopada 2006r., b) w semestrze letnim do dnia 20 marca 2007r. Po tym terminie opłata nie podlega zwrotowi.” (par. 4 Uchwały).*

co może stanowić naruszenie art. 23 a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów”.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania Uczelnia wyjaśniała, że zapis § 8 ust. 2 umowy w brzmieniu : *„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1”* jest zawarty we wzorcu umowy o warunkach odpłatności w szkole wyższej opracowanym przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej i uzgodnionym z Fundacją Rektorów Polskich.

Niezależnie od powyższego poinformowano, że z dniem 1 marca 2007r. zostaną wprowadzone do umów zmiany polegające na tym, że kwestionowane zapisy zastąpione zostaną innymi, nie budzącymi wątpliwości.

Dodatkowo Uczelnia wskazała, że również kwestionowane postanowienia uchwały nr 10/2006 zostały zastąpione zapisami w nowym brzmieniu.

Jednocześnie Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie poinformowała, że do umów już zawartych sporządzone zostaną aneksy zawierające nową, ustaloną treść kwestionowanych zapisów.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie jest publiczną uczelnią akademicką, utworzoną w drodze ustawy. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się w formie studiów stacjonarnych – nieodpłatnie, oraz w formie studiów niestacjonarnych – odpłatnie.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, organizację i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowane przez Uczelnie wzory umów są wzorcami umownymi w rozumieniu art.384 k.c., których postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami.

Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych odbywa się na podstawie umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia – w myśl art. 4 pkt 1 lit.a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów - jest traktowana jako przedsiębiorca, tj. osoba prawna organizująca i świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII AmC 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż w dniu dnia 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie *ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331)*. Stosownie do art. 131 tej ustawy – do postępowań wszczętych na podstawie

dotychczas obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Biorąc zatem pod uwagę, iż przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zostało zakończone do dnia 21 kwietnia 2007 r. - w niniejszej sprawie zastosowane zostały przepisy ustawy dotychczasowej.

Treść art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów” – wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowania przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie wzorców umów zawierających niedozwoloną klauzulę. Wzorce umowne, o których mowa mają zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczą one zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Uczelni, co oznacza, że mogą mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie (...) stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednio zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowanym działaniem Uczelni w niniejszej sprawie jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – studentów - zapisami we wzorcu umowy, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵§2 k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy zawieranej ze studentami następujące postanowienia:

1. *„Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy, strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”* (par. 9 ust. 3 umowy),
2. *„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1”* (par. 8 ust. 2 umowy),
3. *„Wniesiona przez studenta opłata za zajęcia dydaktyczne może podlegać częściowemu zwrotowi, w wysokości połowy wniesionej wpłaty, tylko w przypadku rezygnacji studenta ze studiów z powodu długotrwałej choroby lub innego odpowiednio udokumentowanego wypadku losowego. Rezygnację ze studiów należy złożyć pisemnie, w następujących terminach: a) w semestrze zimowym do dnia 15 listopada 2006r., b) w semestrze letnim do dnia 20 marca 2007r. Po tym terminie opłata nie podlega zwrotowi.”* (par. 4 Uchwały 10/2006).

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

ad. 1

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego mówiąc o właściwości miejscowej sądów można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą i wyłączną.

Podstawowa zasada – dotycząca właściwości ogólnej – wyrażona została w art. 27 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i następne k.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 k.p.c.

Wzorzec umowy stosowany przez Uczelnię już z samej istoty wzorca umownego nie może być poczytywany za uzgodniony indywidualnie w myśl art. 46 k.p.c. Zawiera on bowiem zbiór gotowych i opracowanych przez Uczelnię postanowień, na których brzmienie student nie ma wpływu.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemienne.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby szkoły wyższej (art. 30 k.p.c.).

W przypadku, gdy powodem jest szkoła wyższa, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby szkoły wyższej (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Wskazać również należy, iż zapis taki stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Zgodnie z art. 385¹ pkt 23 Kodeksu cywilnego, niedozwolonym postanowieniem umownym jest w szczególności to, które wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Prezes UOKiK uznał także, iż zapis z § 23 ust. 1 wzorca umowy narzucający rozpoznanie sporów wynikłych z zawartej umowy w sądzie właściwym dla Uczelni, jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 6.01.2005 r. pod nr 210: „*Spory mogące wyniknąć z realizacji niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Pośrednika*”;

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 5.05.2005 r. pod nr 388: „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwym dla Impuls School*”.
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 11.07.2005 r. pod. nr 493: „*Spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem umowy Strony poddają rozstrzygnięciu sądu powszechnego właściwego dla siedziby pozwanego*”;

Powyżej wskazane klauzule dotyczą narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 23 ust. 1 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad. 2 i ad. 3

Zapis § 8 ust. 2 wzorca umowy stanowi, że Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów, do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, natomiast § 4 Uchwały 10/2006 wskazuje wyjątki od wyżej przyjętej zasady przewidując możliwość zwrotu części wniesionej przez studenta opłaty w sytuacji długotrwałej choroby lub innego udokumentowanego wypadku losowego.

Należy na wstępie wskazać, że Uchwała nr 10/2006 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 23 czerwca 2006r. w sprawie zasad pobierania opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz trybu i warunków zwolnień w całości lub części tych opłat w roku akademickim 2006/2007 stanowi integralną część umowy w zakresie, w jakim reguluje opłaty. Stanowi swego rodzaju *lex specialis* w stosunku do umowy. Kwestie dotyczące odpłatności za studia sprecyzowane i dookreślone zostały w tym akcie. Uchwała podobnie jak wzór umowy nie jest uzgadniana ze studentem – konsumentem, z założenia bowiem Uchwały nie są uzgadniane z podmiotami, których dotyczą.

Umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Nie można też – zgodnie z § 3 tego przepisu – zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiścić ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Zatem autorytarne stwierdzenie, że Szkoła nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Stosowane przez Uczelnie postanowienie stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Zapisy uchwały nr 10/2006 dopuszczają wyjątkowo możliwość częściowego zwrotu wniesionej opłaty za zajęcia dydaktyczne pod warunkiem rezygnacji z powodu:

długotrwałej choroby lub innych udokumentowanych wypadków losowych, ponadto złożenie rezygnacji musi się zmieścić we wskazanych ramach czasowych. Jeżeli rezygnacji nie dokona się we wskazanych terminach uzyskanie częściowego zwrotu wniesionej opłaty nie jest możliwe. Zapis w takim brzmieniu jest niedopuszczalny, tym bardziej, że długotrwałej choroby, czy zdarzeń losowych nie można przewidzieć lub ustalić tak, aby zmieściły się w ramach czasowych wskazanych przez Uczelnie, a tym samym umożliwiającym rozwiązanie umowy przy jednoczesnym zachowaniu prawa do zwrotu części wpłaconego czesnego.

Jak wynika również z wyżej przytoczonej argumentacji i przepisów prawa rozwiązanie umowy wzajemnej powinno być możliwe w każdej sytuacji, bez względu na przyczynę i czas, a strony powinny dokonać wzajemnych rozliczeń.

Postanowienia takie uznane już zostały kilkakrotnie przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone, gdyż zgodnie z art. 385³ pkt 13 k.c. niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie, które przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Prezes Urzędu uznał, że zapisy z § 8 ust. 2 wzorca umowy oraz § 4 Uchwały nr 10/2006 są zbieżne z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3.04.2006 r. pod nr 625: „*W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 25.08.2006 r. pod nr 833: „*Czesne nie podlega zwrotowi, jeżeli student w trakcie semestru przerwał studia*”.

Powyższe postanowienia umowne wskazują, że nie zwraca się opłat uiszczonych przez studenta za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on w trakcie trwania tego semestru z dalszej nauki. Zatem Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie, stosując przedmiotowe zapisy z § 8 ust. 2 wzorca umowy oraz § 4 uchwały nr 10/2006, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: „nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”.

Stosowane przez Politechnikę wzorce umowy wykorzystywane są przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki zastały spełnione, co oznacza, iż Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Wprawdzie, Uczelnia uznała stanowisko Prezesa UOKiK i zadeklarowała zmianę kwestionowanych postanowień, jednakże, do daty wydania niniejszej decyzji, nie zostało udokumentowane praktyczne odstąpienie od stosowania w umowach kwestionowanego postanowienia np. poprzez rozpoczęcie akcji aneksowania dotychczasowych umów.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes UOKiK w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechania.

Mając powyższe na uwadze, postanowiono, jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie (31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępca Dyrektora Delegatury
Leszek Piekarz

Otrzymuje:

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie
ul. Mickiewicza 8
33 – 100 Tarnów